

MANUAL DE BONES PRÀCTIQUES AMBIENTALS EN LA RESTAURACIÓ I HOSTALERIA DE PALAFRUGELL

Amb el suport de:

Guia elaborada per:

índex

1.-PRESENTACIÓ	3
2.-DIRECCIÓ	4
3.-TASQUES ADMINISTRATIVES	5
4.-RESTAURACIÓ	7
5.-HIGIENE I NETEJA	9
6.-MANTENIMENT	10
7.-INSTAL·LACIONS EXTERIORS	14
8.-TRANSPORT	15

1.-PRESENTACIÓ

El nostre municipi ha desenvolupat durant aquest 2009 la campanya de prevenció de residus i consum responsable **Palafrugell, turisme respectuós amb el medi ambient**. En el marc d'aquesta iniciativa s'ha creat la **Xarxa d'Establiments Verds** que aglutina una seixantena d'establiments (hotels, càmpings i restaurants) que s'han compromès a incorporar bones **pràctiques ambientals (BPA)** a la seva activitat.

D'aquesta manera es promouen i reconeixen els esforços dels establiments turístics del municipi en incorporar a la seva oferta el valor afegit de la responsabilitat ambiental, alhora que es facilita als ciutadans i ciutadanes la tria d'un establiment de qualitat i amb criteris de consum responsable.

Distintiu de la Xarxa d'Establiments Verds.

Aquest manual s'ha estructurat en funció de les tasques i àmbits de treball pròpies del sector de la hostaleria i la restauració. Cada una d'elles compta amb un seguit de BPA aplicables, recursos i informació, així com exemples d'establiments de la Xarxa que ja les estan aplicant.

2.-DIRECCIÓ

Política ambiental

Integrar la perspectiva ambiental (eficiència energètica, consum d'aigua, generació i gestió de residus etc.) en totes les tasques i treballs desenvolupats a l'establiment.

Sistemes de Gestió Ambiental (SGMA) auditable per tercers i certificables:

- **DISTINTIU DE QUALITAT AMBIENTAL**, del Departament de Medi Ambient i Habitatge, regida pel Decret 316/1994, de 4 de novembre, modificat pel Decret 296/1998, de 17 de novembre.
- **Q DE QUALITAT TURÍSTICA** de l'Institut de Calidad Turística Espanyola (ICTE), regida per la UNE 167001:2006.
- Certificació AENOR Medio Ambiente (www.aenor.es)

Compra verda

Incorporar criteris ambientals en l'adquisició de productes (béns consumibles com material d'oficina, productes de neteja, vehicles, mobiliari, etc.) i en la contractació de serveis o treballs (servei de neteja, manteniment, transport, sanejament, etc.).

Gestió de residus

Garantir els mitjans necessaris per a una correcta gestió dels residus produïts a l'establiment:

- minimitzant la generació de residus,
- coneixent les característiques i el volum dels residus generats,
- col·locant els contenidors necessaris per a la separació selectiva segons tipologia de residus,
- informant als treballadors/es sobre les pautes a seguir.

Personal

- Organitzar sessions formatives i de sensibilització amb el personal.
- Fomentar la col·laboració activa dels treballadors/es en l'aplicació de la política ambiental de l'establiment.

Publicitat i comunicació

- Establir un pla de comunicació i sensibilització ambiental pel personal i clients, així com altres mecanismes de difusió de les BPA.
- Editar els materials (tríptics, targetes, etc.) amb criteris preventius: paper reciclat, tintes ecològiques, ajustament del tiratge, etc.

Recollida selectiva de residus perillosos a l'hotel Terramar.

3.-TASQUES ADMINISTRATIVES

Ús de paper

La reducció de l'impacte ambiental derivat del consum de paper és fàcilment assolible tenint en compte aquests tres aspectes:

- Generalitzar l'ús del paper reciclat totalment lliure de clor (TCF)
- Reduir-ne el seu consum
- Recollir-lo selectivament

Algunes de les BPA aplicables són:

- **Escriure, imprimir i fotocopiar sempre a doble cara i, si és possible, fent reduccions per a documentació no definitiva.**
- **Instal·lar una cubeta on acumular el paper que pot ser reutilitzat.**
- **Arxivar la informació en format electrònic i només imprimir i arxivar allò estrictament necessari.**
- **Potenciar l'ús del correu electrònic, per a tot tipus de comunicació, tant interna com externa.**
- **Incorporar un programa informàtic d'enviament i rebuda de faxos a través de l'ordinador.**
- **Instal·lar punts de recollida selectiva a les instal·lacions accessibles tant pel personal com pels clients/es.**

Materials d'oficina

- Adquirir material d'oficina respectuós amb el medi ambient:

- **bolígrafs, retoladors, marcadors sense dissolvents tòxics ni metalls pesants i amb carcasses fetes de materials reciclats o biodegradables;**
- **correctors d'escriptura i coles sense dissolvents tòxics.**
- Adquirir les recàrregues per aquests productes una vegada esgotats, en paquets de gran format i informar als seus usuaris sobre la seva existència.
- Utilitzar tòners i cartutxos per a les impressores i fotocopiadores recarregats i recarregables.
- Comprar el material fungible evitant l'excés d'embolcalls i adquirir els productes a granel, en envasos grans, sense blisters ni embolcalls innecessaris.
- Separar selectivament els diferents components dels productes i els seus envasos i embolcalls.
- Portar a la deixalleria tot aquell material que tingui algun tipus de composició tòxica i/o problemàtica.

PICTOGRAMES DE PERILLOSITAT

(T) Tòxic, (T+) Molt tòxic
Pot ocasionar la mort si s'introdueix en l'organisme.

(Xn) Nociu
Perjudicial per a la salut.

(Xi) Irritant
Provoca la irritació de la pell i les mucoses.

Sensibilitzant
Pot provocar una reacció d'hipersensibilitat per contacte o per inhalació.

(C) Corrosiu
Destruïx els teixits vius o altres matèries.

(F) Fàcilment inflamable (F+) Extremadament inflamable
Pot inflamar-se amb la presència d'una font de calor.

(O) Comburent
Accelera la combustió.

(E) Explosiu
Té una combustió ràpida i violenta.

(N) Perillós per al medi ambient
Molt tòxic per a la fauna, els organismes aquàtics i la capa d'ozó.

Els aparells elèctrics

- Optar per aparells amb certificació ecològica i sistemes automàtics d'estalvi d'energia.
- Avaluar la capacitat d'expansió de les prestacions per tal d'optimitzar la seva vida útil.
- Optar per aparells multifunció (impressora, fotocopiadora, escàner i fax), que acceptin paper reciclat i utilitzin cartutxos i tòners recarregats i recarregables.
- Portar els aparells a la deixalleria quan ja no els podem aprofitar o demanar als proveïdors o gestors de residus que els gestionin correctament.

Atenció i informació als clients

- Informar als clients sobre les BPA aplicades mitjançant:
  - cartells informatius a les diferents estances del local;
  - recordatoris de pautes a seguir (enganxines, tríptics...)
  - apartat de política i BPA a la web i materials de difusió de l'establiment.

Reserves

Fer ús de les noves tecnologies (internet, equips informàtics...) que permeten estalviar temps i consum energètic.

4.-RESTAURACIÓ

Reducció d'envasos

- Servir i/o promocionar les begudes envasades en vidre retornable.
- Servir begudes a granel.
- Subministrar les begudes en envasos de gran format, en comptes d'individuais, quan els clients vagin en grups (2 o més persones).

Ús d'envasos retornables al restaurant Xadó.

Reducció dels envasos i embolcalls secundaris i del sobreempaquetatge

- Adquirir els productes a granel per a la producció de cuinats.
- Seleccionar els productes d'alimentació en envasos retornables, fabricats amb materials reciclables o biodegradables.
- No embolcar menjar o entrepans per emportar en paper o safates d'alumini ni safates de plàstic.
- Demanar als proveïdors que redueixin l'empaquetatge innecessari.
- Afavorir els proveïdors que admeten la devolució dels seus envasos o embalatges per reutilitzar-los i els que fan servir envasos estandarditzats.

Reducció vaixel·la d'un sol ús

- Fer servir gots, plats, tasses i coberts de vidre, terrissa o acer.
- No embolcallar els coberts en plàstic.

Reducció de les restes de menjar i de beguda

- Oferir als clients el lliurament del menjar sobrant del seu àpat amb capses de cartó o compostables.
- Oferir als clients el lliurament de la beguda sobrant del seu àpat.
- Donar als clients l'opció de racions frugals ("moderades").
- Arribar a acords amb entitats per donar els productes o menjar cuinat sobrant que reuneixin totes les garanties higièniques i sanitàries.

Reducció dels productes caducats o deteriorats

- Gestionar els productes de manera que es garanteixi que els més antics siguin els primers a ser utilitzats.
- Protegir les zones d'emmagatzematge de les condicions climàtiques adverses que puguin afectar l'estat de conservació dels productes.

Reducció de l'ús de paper i de cel·lulosa

- Difondre el menú diari en pissarres o altres sistemes que es puguin reutilitzar.
- Utilitzar posagots de cartró resistents que permetin la seva reutilització.
- Substituir els sobres de sucre per sucres.
- En cas de fer servir tovallones de paper (lavabos) que sigui reciclat.
- Substituir les estovalles i tovallons de cel·lulosa per unes de roba.
- En el cas que es faci publicitat de l'establiment:
  - Utilitzar mitjans alternatius al paper per fer arribar la informació als clients.
  - Adequar el tiratge del material publicitari, especialment en el cas de lliuraments en mà, a les bústies...
  - Aprofitar al màxim el paper, valorar la mida dels fulls, la qualitat i el nombre de tintes.

Compra verda

- Evitar les begudes o aliments envasats en PVC, llaunes d'alumini o brics.
- En cas de no fer servir elements de roba, adquirir paper de cuina, estovalles, tovallons i eixugamans de paper lliure de clor, no colorat i reciclat.
- Adquirir paper higiènic lliure de clor, no colorat i reciclat.

Gestió dels residus

- Realitzar la separació en origen dels diferents residus generats: matèria orgànica, envasos i embalatges, paper-cartró i vidre per facilitar la seva posterior gestió.
- El compostatge casolà és una alternativa sostenible i pedagògica per a aquells establiments que vulguin incorporar-ho.
- Gestionar correctament l'oli de cuina usat a través d'un gestor autoritzat o la deixalleria municipal. No llençar-lo mai per l'aiguera.

Electrodomèstics

- Utilitzar aparells amb capacitat i prestacions adequades al negoci.
- Triar aparells elèctrics i electrònics d'alta eficiència energètica amb certificació ecològica.
- Optar per maquinària eficient en l'ús d'aigua, com rentadores i rentavaixelles amb sistemes de control (senyors de brutícia i de càrrega).
- Aplicar determinats mètodes de cocció pot ajudar a estalviar fins al 50% d'energia (cuinar amb gas; tancar els recipients, ús d'olles a pressió amb poca aigua, etc.).

5.-HIGIENE I NETEJA

Ús de productes d'higiene

- Utilitzar sabons naturals, amb els mínims additius químics, sense colorants i amb olors naturals.
- Optar per pastilles de sabó en comptes de sabons líquids.
- En cas de sabons líquids, instal·lar envasos reomplibles i amb dosificador per dutxes, banys i cuina.
- Utilitzar paper higiènic reciclat fabricat a partir de fibres recuperades de paper i/o cartró de post-consum.

Dosificador de sabó a l'hotel Casamar.

Servei de bugaderia: tovalloles i llençols

- Utilitzar tovalloles de fibres tèxtils naturals. Si són de paper (lavabos) optar per tovalloletes de paper reciclat.

Targeta informativa reutilització tovalloles de l'hotel Tamariu.

- Informar als clients del consum d'aigua derivat de la seva neteja i establir mecanismes amb els clients per identificar les tovalloles que requereixen neteja.
- En cas de fer la neteja al propi establiment, realitzar-la amb criteris ecològics (màxima eficiència en el rentat i assecat, prioritzar l'assecat a l'aire lliure abans que l'assecadora, ús de productes de neteja respectuosos amb el medi, etc.).
- En el cas de serveis externs, demanar certificacions ambientals a l'empresa.

Ús de productes de neteja

- Utilitzar productes naturals o amb el màxim de garanties ecològiques per a la neteja de les instal·lacions.
- En cas de productes convencionals, optar per aquells on els continguts de fosfats i clor sigui nul o molt baix.
- Gestionar correctament (deixalleria o gestor de residus) les restes de productes i d'envasos.

Ús d'ambientadors i insecticides

Evitar l'ús d'aquests productes, que poden afectar el medi i la salut de les persones:

- **Mantenir les instal·lacions netes per evitar la presència d'insectes.**
- **Instal·lar mosquiteres.**
- **Utilitzar plantes aromàtiques com a ambientadors i repel·lents naturals (espígol, alfàbrega, lavanda...).**

6.-MANTENIMENT

Consum d'aigua

L'estalvi és la primera mesura a introduir per reduir el consum d'aigua. Parlem de:

- Utilitzar difusors i airejadors reductors del cabadal de l'aixeta.
- Fer un bon manteniment de les aixetes que degotin.

Amb l'objectiu de millorar l'eficiència en el consum es pot:

Aixetes: instal·lar mecanismes per limitar el temps d'obertura, difusors, airejadors i/o perlitzadors.

Instal·lació difusors a les aixetes del restaurant Puerto Limon.

Bany i dutxes: instal·lar mecanismes per limitar el temps d'obertura (càmpings), difusors, airejadors i/o perlitzadors, així com aixetes termostàtiques.

WC: instal·lar mecanismes de doble càrrega o d'interrupció de la descàrrega a les cisternes. Existeixen també sistemes que s'adaptin als WC tradicionals tals com contrapesos, topalls o la introducció manual de volums dins la cisterna.

Mecanisme de doble càrrega als WC del càmping Tamariu.

També es poden implantar mesures de reutilització tals com:

- instal·lar sistemes d'aprofitament d'aigües grises –procedents de dutxa, banyera, rentadora, rentamans- per a omplir les cisternes del WC.
- Instal·lar un sistema de recollida d'aigües de pluja de terrats i terrasses i aprofitar-les pel rec.

Consum energètic

La reducció de l'impacte ambiental derivat del consum d'energia es pot assolir tenint en compte aquests tres aspectes:

- **Reduir-ne el consum** (estalvi energètic).
- Optar per tecnologies més **eficients** en l'ús de l'energia.
- Plantejar la possibilitat d'obtenir energia a partir de **recursos renovables**.
- Les BPA de reducció del consum aplicables són:

- Disposar els espais segons les necessitats energètiques de cada cas (ex: zona de pas, habitacions, magatzem).
- Potenciar l'aïllament tèrmic.
- Sectoritzar les línies d'il·luminació.
- Optar per sistemes de calefacció no elèctrics; si ho són, optar per la bomba de calor d'alta eficiència.
- Potenciar entre clients i personal l'ús de transport públic i alternatives de mobilitat més respectuoses.
- Establir un pla de comunicació sobre el consum energètic per clients i personal de l'establiment.

Els costos en energia suposen per a molts establiments la segona despesa més elevada en el seu compte de resultats, només superada pels costos de personal.

Font: Institut català d'energia, 2008.

Il·luminació

- Instal·lar bombetes de baix consum: estalvien fins al 80% de l'energia i duren fins a 10 vegades més.
- Adquirir automatismes de control de la il·luminació (temporitzadors, detectors de presència, cèl·lules fotoelèctriques pel control de la intensitat de la llum, etc.).
- Si es disposa d'il·luminació exterior, cercar alternatives més eficients per a l'enllumenat (per exemple llums solars o llums de vapor de sodi).
- Instal·lar balasts electrònics en els fluorescents per tal d'evitar les pèrdues per energia reactiva i allargar la vida útil de les lluminàries.
- Conservar netes les làmpades i pantalles, ja que la pols absorbeix llum.

L'enllumenat suposa aproximadament el 40% del consum elèctric total d'un establiment hotel·ler. Els estalvis en enllumenat poden arribar al 50%.

Font: Institut català d'energia, 2008.

Energies renovables

- Valorar la possibilitat d'instal·lar equips que utilitzin energies renovables:

- Energia solar tèrmica de baixa temperatura o mitja temperatura.
- Energia solar fotovoltaica per a generar electricitat, connectada a la xarxa o aïllada.
- Calderes de biomassa (per a aigua calenta i calefacció): El combustible sol ser més barat que el convencional. Es necessita disposar d'espai per a magatzem.
- En cas que es disposi d'espai exterior on faci vent, estudiar la possibilitat d'instal·lar un aerogenerador.
- Energia geotèrmica (aire fresc - calent del subsòl).

Plaques solars de l'hotel Alga.

Subvencions d'estalvi i eficiència energètica i energies renovables de la Generalitat de Catalunya.
<http://www.zo.gencat.cat/portal/site/icaen>

Plaques solars de l'hotel Casamar.

Climatització

- Aïllar les sales i habitacions amb mecanismes que evitin la pèrdua de temperatura (finestres i portes de doble vidre, amb càmera d'aire i trencament de pont tèrmic). Fer servir materials renovables tals com suro, parquet, catifes de teixits naturals, etc.
- Evitar infiltracions d'aire mitjançant ribets.
- Garantir el bon manteniment i revisió dels sistemes de calefacció.
- Fer revisions periòdiques dels termostats en els equips individuals.
- Valorar l'aplicació de sistemes alternatius als apa-

rells de refrigeració mitjançant persianes, tendals, ventiladors, aprofitament de la ventilació creuada, etc.).

- Garantir el bon manteniment i neteja dels aparells refrigeradors.
- Adequar la temperatura interior per tal de no generar diferències de temperatures superiors a 10 ° C entre l'interior i l'exterior.

Aïllament de sostres a l'hotel Alga.

La temperatura ideal:
A l'hivern, no pujar dels 19-20°C en els espais més utilitzats, i de 16-17°C en els espais desocupats o molt poc utilitzats. Només reduint 1°C es produeix un estalvi del 8% de l'energia.
A l'estiu, si es fa servir l'aire condicionat, fixar la temperatura dels espais més utilitzats a 25°C.

Reformes i ampliacions

- A l'hora de planificar i dissenyar una ampliació o reforma de l'activitat caldria tenir en compte criteris de construcció sostenible respecte als productes, equips i sistemes que conformaran l'equipament. Algunes de les BPA a aplicar són:
- Utilitzar preferentment materials procedents de recursos renovables.
- Valoritzar els materials utilitzant materials reciclats (procedents de recuperació de residus).
- Aplicar un pla de gestió de residus a l'obra que en maximitzi el reciclatge.
- Controlar la correcta execució de les mesures de reducció de l'impacte ambiental.
- Utilitzar pintures naturals (de major durabilitat), és a dir vegetals o minerals, o bé pintures sintètiques, vernissos i laques amb certificació ecològica.
- Optar per revestiments naturals com fibres naturals o suro com a alternativa als productes sintètics.
- Portar les restes de productes i d'envasos a la deixalleria perquè rebïn el tractament adequat. En cap cas llençar les restes de productes per l'aigüera o als contenidors de carrer.

El Decret d'Ecoeficiència (Decret 21/2006), regula l'adopció de criteris mediambientals i d'ecoeficiència en els edificis. Impulsat per la Conselleria de Medi Ambient i Habitatge de la Generalitat, incideix en els paràmetres ambientals relacionats amb el consum d'energia, la demanda d'aigua i la correcta gestió dels residus, tant els generats durant la construcció de l'edifici com en la seva fase d'ús.

Mobles i electrodomèstics

- Per a interiors optem per mobiliari de fusta autòctona (roure, pi, cirerer, garrofer, etc.).
- Per a exteriors evitem la fusta tropical com la teca i triem materials autòctons com el vímet o la canya.
- Adquirir mobles de qualitat i elevada durabilitat, també de segona mà: de fusta massissa en compotes de conglomerat i d'una

sola peça i/o material per afavorir el seu reciclatge.

- Evitar mobles tractats amb productes químics.
- Triar mobles de fusta amb certificació forestal FSC, segell que acredita la sostenibilitat ambiental i social de les explotacions.
- Triar aparells elèctrics i electrònics d'alta eficiència energètica, amb certificació ecològica i amb capacitat i prestacions adequades al negoci.

Recuperació de mobiliari al restaurant Mas Oliver.

7.-INSTAL·LACIONS EXTERIORS

Jardineria

- Utilitzar plantes autòctones que són més resistents a la falta d'aigua, a les plagues, i requereixen menys manteniment.
- La gespa és el principal consumidor d'aigua, es pot substituir per plantes tapissants, escorça de pi, graves, àrids decoratius o paviments. En cas de no voler renunciar-ne, optar per varietats resistents a la sequera i limitar la superfície.
- Instal·lar rec per goteig o microaspersió.

Sistema de rec per microaspersió al càmping La Siesta.

- Recobrir el sòl amb una capa de 5 a 10 cms. d'espessor (mulching) mitjançant escorça de pi, turba, mantell, compost, fulles, graves, pedres de riu, terra volcànica. D'aquesta manera es conserva la humitat i s'eviten les males herbes.

- Entapissar els camins i senders amb sorra o grava permet la infiltració de l'aigua de pluja al sòl.
- Introduir plantes aromàtiques ajuda a evitar determinades plagues.
- Plantar arbres al jardí produeix zones d'ombra que redueixen la pèrdua d'aigua per evaporació.
- En cas de necessitar-ho, utilitzar insecticides i fungicides d'ús agrícola ecològic: coure, sofre, purí d'ortigues, sabó de potassa, *Bacillus thuringiensis* (insecticida biològic), etc.
- Elaborar compost casolà mitjançant restes vegetals, fulles i restes de menjar vegetal.

Piscina

- Projectar la piscina en funció del seu ús, evitant sobredimensionar-la; amb una profunditat màxima de 180 o 190 cm.
- Optar per un circuit tancat de depuració.
- La depuració per electrocloració salina és una bona alternativa ambiental. Si no, usar ozó o combinat amb ionització coure-plata, abans que el clor convencional.
- Cobrir la piscina quan no s'utilitzi per evitar pèrdues per evaporació i reduir l'ús de productes químics per la seva neteja.
- El mobiliari de piscina pot ser de plàstic reciclat.

Podeu trobar més informació sobre la problemàtica de l'ús de plantes introduïdes invasores al Manual de bones pràctiques en jardineria editat per l'Ajuntament de Palafrugell.

8.-TRANSPORT

Transport

- Adquirir vehicles duradors amb possibilitat de reparació i actualització.
- Optar per vehicles de consum eficient (menor consum de combustible per km recorregut).
- Optar per vehicles elèctrics i/o híbrids.
- Planejar curosament les rutes de distribució o de viatges.
- Realitzar un correcte manteniment dels vehicles suposa un estalvi de combustible i allarga la vida útil dels vehicles.

Vehicle elèctric del càmping
Moby Dick.

Vehicle elèctric del càmping
La Siesta.

**MANUAL DE BONES PRÀCTIQUES AMBIENTALS
EN LA RESTAURACIÓ I HOSTALERIA
DE PALAFRUGELL**

PER A MÉS INFORMACIÓ, PODEU ADREÇAR-VOS A:

**Ajuntament de Palafrugell
Àrea de Medi Ambient**

Tel. 972 61 31 39

c/e: mediambient@palafrugell.net

Deixalleria Municipal

Camí Vell de Tamariu

Tel. 972 30 61 86

**Fundació Catalana per a la Prevenció de Residus
i el Consum Responsable**

Tel. 936 686 107

c/e: info@residusiconsum.org

www.residusiconsum.org